

Malicki, Konrad

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja (1998-2000) : Wspomnienia pośmiertne : Zbigniew Szynkiewicz (1926-1999)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 62, 85-89

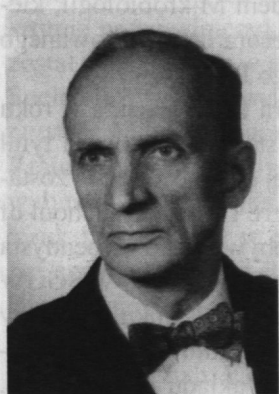
1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZBIGNIEW SZYNKIEWICZ

(1926–1999)

W roku 1999 szeregi polskich mikrobiologów opuścił na zawsze dr nauk weterynaryjnych habilitowany w zakresie mikrobiologii Zbigniew Marian Szykiewicz, emerytowany, tytułarny profesor zwyczajny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Zbigniew M. Szykiewicz urodził się 17 stycznia 1926 roku w Stąporkowie, w rodzinie inteligentnej. Po ukończeniu szkoły podstawowej rozpoczął w roku 1938 naukę w Gimnazjum i Liceum im. R. Traugutta w Częstochowie.

Wydarzenia wojenne 1939 roku spowodowane agresją hitlerowskich Niemiec na Polskę, nie oszczędziły Mu dramatycznych przeżyć, typowych dla pokolenia polskiej młodzieży lat dwudziestych. Przebywał w Blachowni na terenach polskich, przymusowo włączonych do tzw. Rzeszy Niemieckiej. Terror władz okupacyjnych, intensywna germanizacja, zakaz nauki na poziomie średnim dla Polaków, wysiedlanie do tzw. Generalnej Guberni lub wywożenie na niewolnicze prace do Niemiec, budziły patriotyczny sprzeciw i godziły w uczucia Jego narodowej dumy. Podejmował próby kontynuowania nauki na kompletach tajnego nauczania i uchylał się od obowiązku pracy na rzecz okupanta. W 1942 roku w okresie największego nasilenie terroru, sytuacja życiowa zmusza Go do podjęcia pracy robotnika niewykwalifikowanego, po 11 godzin dziennie, w Hucie Blachownia. W 1943 roku podjął działalność konspiracyjną w Szarych Szeregach, później w Armii Krajowej okręgu Radomsko-Kieleckiego, obwód Częstochowa, pod pseudonimem „Borys“.

W styczniu 1945 roku podjął ponownie naukę w ostatniej klasie Gimnazjum Ogólnokształcącego w Częstochowie i uzyskał małą maturę. Przeniósł się do Warszawy, podjął pracę zarobkową oraz naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych. W 1946 roku uzyskał Świadectwo Dojrzałości i po zdaniu egzaminu wstępnego został przyjęty w poczet studentów Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego. Z dniem 1 października 1946 roku Zmarły związał się swoimi studiami wyższymi, a później działalnością naukowo-badawczą i aktywnością dydaktyczno-wychowawczą oraz organizatorską w zakresie nauki, z Wydziałem Weterynaryjnym w Warszawie. W latach 1946–1951 uzyskał dyplom lekarza

weterynaryjnego, ale już od marca 1949, będąc jeszcze studentem, podjął jako wolontariusz karierę naukową. Przeszedł kolejne szczeble naukowego awansu i organizacyjnego powiązania z Zakładem Mikrobiologii, kierowanym wówczas przez docenta, następnie profesora dr habilitowanego Juliusza Brilla, późniejszego członka rzeczywistego PAN.

W roku 1960 uzyskał stopień naukowy doktora weterynarii, a w roku 1967 Rada Wydziału Weterynaryjnego nadała Mu stopień naukowy i tytuł docenta na podstawie rozprawy habilitacyjnej, której część badawcza została rozpoczęta w latach 1958–1959 w Western Reserve University School of Medicine w Cleveland (Ohio, USA), w której przebywał jako stypendysta Fundacji Rockefellera. Po wprowadzeniu struktury instytutowej w SGGW i odejściu prof. dr hab. J. Brilla na emeryturę, został w 1972 roku powołany na kierownika Pracowni Bakteriologii i Mikologii Instytutu Chorób Zakaźnych i Inwazyjnych, a w 1976 roku na kierownika Zakładu Bakteriologii. W roku 1978 uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. W roku 1988 Rada Państwa nadała Mu tytuł naukowy profesora zwyczajnego.

Po restytucji Katedr w roku 1982 został powołany na stanowisko kierownika Katedry Mikrobiologii Wydziału Weterynaryjnego i funkcję tę pełnił do roku 1993, gdy ze względu na limit wieku nie mógł podjąć się tej funkcji w kolejnej kadencji. Był trzecim kolejnym kierownikiem tej znanej placówki mikrobiologicznej, powołanej na Uniwersytecie Warszawskim w 1922 pod kierownictwem prof. dr Zygmunta Szymanowskiego (1922–1939) i odbudowanej po zakończeniu II wojny światowej przez prof. dr hab. J. Brilla (1946–1970) i współpracowników.

Prof. dr hab. Z.M. Szynekiewicz pełnił na Wydziale Weterynaryjnym także wiele innych ważnych funkcji. W 1973 roku na polecenie Rady Wydziału zorganizował Studium Doktorskie, następnie uczestniczył w organizowaniu i prowadzeniu Studiów Podyplomowych Wydziału Weterynaryjnego w Warszawie. Brał udział w opracowywaniu programów kolejnych Studiów Doktoranckich i ich realizacji. W latach 1981–1985 Rada Wydziału powołała Go do pełnienia funkcji Prodziekana ds. Naukowych Wydziału.

Wysoko oceniono Jego aktywność organizatorską w zakresie nauki. W tym samym czasie był członkiem zespołów koordynacyjnych: Problemu Międzyresortowego MR=II-17 oraz Centralnego Problemu Badań Podstawowych CPBP 04.02, koordynowanych w skali krajowej przez Instytut Mikrobiologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Uczestniczył w pracach wielu towarzystw naukowych. Był jednym z pierwszych (od 1952 roku) członków Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych (PTNW) z powojennej generacji lekarzy wet.. W latach 1969–70 i 1971–72 był bardzo aktywnym kierownikiem Sekcji Epizootiologicznej tego

Towarzystwa, następnie w latach 1981–82 przewodniczącym Oddziału Warszawskiego PTNW. Uczestniczył w pracach przygotowawczych kilku krajowych Kongresów PTNW, organizowanych w Warszawie. Niejednokrotnie przewodniczył obradom Sekcji Zjazdowych. Za Swoją aktywność został odznaczony w 1983 roku honorową odznaką PTNW „Merito pro Societate“. Bardzo wcześnie związał się z działalnością Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów (PTM). Uczestniczył regularnie we wszystkich Krajowych Zjazdach i Sympoziach Naukowych PTM. Czterokrotnie był wybierany na członka Komitetu Mikrobiologicznego Polskiej Akademii Nauk i brał udział w pracach Prezydium tego Komitetu. Był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Brał udział w działalności innych organizacji naukowych i społecznych. W latach 1980–1989 był aktywnym członkiem i działaczem Solidarności.

Prof. dr hab. Z.M. Szyrkiewicz cechował wysoki potencjał intelektualny i nieprzeciętne uzdolnienia do twórczej pracy badawczej. Był indywidualnością o szerokich horyzontach myślowych i wielostronnych zainteresowaniach. Wykazywał dużą łatwość opanowywania nowych obszarów wiedzy i metodyki badawczej. Potrafił syntetycznie ujmować własne koncepcje badawcze, a do ich obrony potrafił przedstawić analizę wyników innych autorów w konfrontacji z wynikami własnych prac doświadczalnych, obserwacji i przemyśleń. Dominował wiedzą i sposobem interpretacji zjawisk w zakresie swoich zainteresowań badawczych. W kontaktach naukowych krajowych i zagranicznych w wielu zagadnieniach badawczych był autorytetem nie tylko dla pokolenia naukowych rówieśników. Był odważny. Nie ukrywał swojego braku entuzjazmu dla przemian społeczno-politycznych i gospodarczych, jakie nastąpiły w Polsce po zakończeniu II wojny światowej. Niejednokrotnie dawał temu wyraz, co nie ułatwiało naukowej kariery, ale zjednywało Mu uznanie części społeczności akademickiej. Miał świadomość swoich wysokich uzdolnień i predyspozycji do twórczej pracy naukowej i należał tych, których awanse naukowe w postaci tytułów, stopni naukowych i stanowisk nie zależały od deklaracji ideowych, ale od rzeczywistych sukcesów naukowych i realizowanych koncepcji badawczych. Twórczość naukowo-badawcza profesora dr hab. Z. M. Szyrkiewicza była wielokierunkowa i często wymagała uruchomienia, bądź rozwinięcia nowych metod badawczych. Zajmował się zagadnieniami o charakterze podstawowym, ale także z dużą intuicją podejmował zagadnienia stosowane, dążąc do praktycznej aplikacji uzyskiwanych wyników. Pasjonowały Go przede wszystkim badania eksperymentalne, związane z realizacją własnych wizji i koncepcji badawczych, które wykonywał zespołowo, często przy znacznej twórczej inicjatywie

współpracowników. Do głównych zainteresowań badawczych i kierunków poszukiwań naukowych należały:

1. Wieloletnie i wielowątkowe badania zmierzające do unowocześnień laboratoryjnej diagnostyki chorób zakaźnych wywoływanych przez określone Prokaryota. Do szczególnych osiągnięć należy tutaj opracowanie nowych podłoży wybiórczych – podłoże BS (Brill-Szynkiewicza) dla włoskowca różycy, podłoże wybiórcze dla *Clostridium perfringens*, określenie sposobów różnicowania chorobotwórczości gronkowców występujących u psów, określenie zasady izolacji; różnicowania i oznaczania wrażliwości na antybiotyki Serpulin, mających znaczenie przy dyzenterii świń i inne. Badania takie kończyły się nie tylko opublikowaniem wyników naukowych, alejeżeli to było możliwe także opracowaniem instrukcji.
2. Badania w zakresie fizjologii bakterii. Stanowiły one jakby naukową wizytówkę prof. dr hab., Z.M. Szynkiewicza. Należał on do mikrobiologów, którzy przywiązywali dużą wagę do możliwie gruntownego poznania fizjologii zarazka oraz mechanizmów i zjawisk jego zmienności. Widział w tym możliwość wyjaśnienia chorobotwórczości określonych drobnoustrojów i procesu etiopatogeny. Z początkowego okresu twórczości naukowej do bardziej znanych należą obserwacje poczynione z kolegami amerykańskimi (dr Sable i współpr.) nad pośrednią przemianą cukrowców u bakterii. Przy zastosowaniu izotopowej techniki biochemicznej wykazano, że w zależności od źródła węgla i fazy wzrostu, zmieniał się udział poszczególnych dróg biosyntezy cukrowców, co poznano na modelu cyklu pentozowego i biosyntezy pentoz u *Escherichia coli* (rozprawa habilitacyjna). W późniejszym okresie do wyróżniających się nowoczesnych badań podstawowych należy zaliczyć badanie fizjologicznych i chorobotwórczych właściwości niesporujących bezwzględnych beztlenowców. Do priorytetowych osiągnięć zespołu należało izolowanie DNA z *Serpulina hyodysenteriae* oraz skonstruowanie metodami inżynierii genetycznej dwóch szczepów Serpulin noszących plazmidy Hly z wbudowanymi markerami selekcyjnymi – oporność na ampicylinę (plazmid HlyTn3) i oporność na kanamycynę (plazmid HlyTnS).
3. Wieloletnie i wielowątkowe obserwacje ekologiczne połączone z badaniami modelowymi, dotyczące:
 - a) zachowania się chorobotwórczych bakterii w jałowej i niejłowej glebie, wykonane na modelu włoskowca różycy (rozprawa doktorska);

- b) wpływu stosowania w lecznictwie antybiotyków na oporność mikroflory pacjentów, mikroflory personelu medycznego i mikroflory pomieszczeń przychodni i szpitali;
 - c) fizjologicznej mikroflory żywca i wpływu sposobu żywienia bydła na skład mikroflory żywca, uzupełnione następnie badaniami mikroflory przewodu pokarmowego świń chorujących na kolibakteriozę i ilościowym oraz jakościowym porównaniem mikroflory po doustnym uodparnianiu przeciw tej chorobie enteropatogennymi szczepami oraz szczepami o określonych, plazmidowych cechach chorobotwórczości.
4. Badanie etiologii i etiopatogenezy określonych, bakteryjnych chorób świń (różyca, kolibakterioza, dyzenteria), z uwzględnieniem zjawiska nosicielstwa, czynników chorobotwórczości i zjawisk ich przekazywania przy udziale plazmidów w warunkach *in vivo* i *in vitro*, z perspektywą opracowania skutecznych metod immunoprofilaktyki. Wymienione cztery wiodące kierunki badawcze są przykładami zainteresowań naukowych i nie wyczerpują całości, szerokiej i wielowątkowej tematyki. Dorobek naukowy prof. dr hab. Z.M. Szynekiewicza obejmuje łącznie 142 pozycje, z tego 79 oryginalnych prac badawczych, 3 instrukcje, 3 skrypty współautorskie i 2 podręczniki.

Lubił pracę dydaktyczną i obowiązki nauczyciela akademickiego wykonywał przez wiele lat w pełnym wymiarze pensowym. Uczestniczył także w innych formach nauczania prowadzonych przez zespoły Katedry. Był wymagającym nauczycielem akademickim.

Za działalność naukową był wyróżniony nagrodami: indywidualną II stopnia PAN, zespołową II stopnia MNSZWiT oraz nagrodami Rektora SGGW. Za działalność dydaktyczną otrzymał nagrody II stopnia i III stopnia MNSZWiT. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim OOP, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, złotą odznaką honorową Za Zasługi dla SGGW. Otrzymał także Medal Pamiątkowy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Prof. dr hab. Z.M. Szynekiewicz należał do ścisłej czołówki nielicznego grona najwybitniejszych mikrobiologów weterynaryjnych, aktywnych naukowo w Polsce, w okresie po II wojnie światowej. Miał duże zasługi w torowaniu w swojej specjalności nowoczesnych metod badawczych, niezbędnych do realizacji śmiałych i logicznych koncepcji naukowych.

Zmarł 16 sierpnia 1999 roku w Warszawie. Został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim, w grobie rodzinnym, kwatera 51 F-4-2.

Cześć jego pamięci

Konrad Malicki